

ارزیابی میزان آگاهی شهروندان از حقوق شهروندی و قوانین شهری

(مطالعه موردی: شهروندان شهر تنکابن)

مازیار ابراهیمی، آمنه حقزاد^۲

چکیده

آگاهی شهروندان از قوانین شهری و تنظیم رابطه بین شهروندان با مدیران شهری در آفرینش شهری ایمن و زیست پذیر و نیز آگاهی شهروندان از حقوق شهروندی و حقی که ارگان‌های ذیربط نسبت به شهروندان یک شهر برعهده دارند در مشارکت و همیاری مردم و حس تعلق نسبت به مسائل شهر و محیط زندگی‌شان، برای داشتن شهری منظم، قانونمند و ایده‌آل جهت زندگی بسیار حائز اهمیت می‌باشد. بطوریکه بسیاری از مشکلات شهری کشور ناشی از کمبود آگاهی و روند نادرست آگاه‌سازی شهروندان از حقوق شهروندی است. هدف اصلی از این پژوهش بررسی میزان آگاهی شهروندان شهر تنکابن از حقوق و قوانین شهری می‌باشد. هدف پژوهش، کاربردی و روش تحقیق در این پژوهش تحلیلی پیمایشی است و گردآوری اطلاعات نیز تلفیقی از روش‌های اسنادی و میدانی می‌باشد. جامعه آماری شهروندان بالای ۱۵ سال شهر تنکابن انتخاب شدند که طبق فرمول کوکران تعداد ۳۸۱ نمونه‌گزینش شد و پایایی پرسشنامه نیز توسط آلفای کرونباخ رقم ۰.۸۵۳ درصد بدست آمد که حاکی از پایایی بالای سوالات پرسشنامه می‌باشد. پس از جمع‌آوری داده‌ها، توسط نرم‌افزار SPSS و آزمون‌های آماری کای اسکوئر، تای سی کندال و d سامرز نتایج تجزیه و تحلیل شد که مشخص شد میزان آگاهی شهروندان با سن آنان ارتباط معناداری دارد و سطح تحصیلات نیز بر میزان آگاهی تاثیر مثبتی دارد، اما ارتباطی بین جنسیت با میزان آگاهی مشهود نیست.

واژگان کلیدی: آگاهی عمومی، حقوق شهروندی، قوانین شهری، شهروندان، شهر تنکابن

ebrahimi_maziar@yahoo.com

^۱ دانشجوی دکتری جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، دانشگاه آزاد اسلامی واحد چالوس

^۲ استادیار، گروه جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، دانشگاه آزاد اسلامی واحد چالوس

مقدمه

با توسعه شهرها، گسترش شهرنشینی جوامع و روند رو به رشد جمعیت شهرها، مدیریت و ساماندهی مناطق شهری نیز خودبخود پیچیده‌تر شده است، لذا لزوم تاکید بر آشنایی و آگاهی شهروندان از حقوق شهروندی و قوانین شهری از موارد بسیار مهمی است که می‌بایست سازمان‌ها و نهادهای شهری آن را در اولویت برنامه‌های خویش قرار داده و عوامل و زمینه‌های عدم آگاهی شهروندان را شناسایی و در حل آن بکوشند، چرا که دستیابی به شهری پایدار، سالم و پاک، امن و ایمن، جامعه‌ای منسجم و مسئول و ... بدون دانش و آگاهی شهروندان از این قوانین دست نیافتنی است. مشارکت عموم برای دستیابی به استراتژی‌های پایدار شهری از قبیل بهبود شرایط زندگی شهری برای جوامع منسجم و جامع، ضروری است (Morgado et al, 2015: 431). مشارکت این توانایی را به ساکنان شهری می‌دهد که به تصمیماتی که فضای شهری را خلق می‌کند اجازه دسترسی و بیان نظر داشته باشند (Brown & Kristiansen, 2009: 15). هدف اصلی این پژوهش بررسی میزان آگاهی شهروندان شهر تنکابن از حقوق شهروندی و قوانین شهری می‌باشد.

نظام حقوقی شهر زمانی می‌تواند کارآمد باشد که شهروندان از حقوق شهروندی و قوانین شهری آگاهی داشته باشند. زیرا این آگاهی موجب می‌گردد مشارکت شهروندان در امور شهری از پایداری، استمرار و مسئولیت-پذیری بیشتری برخوردار باشد، چراکه تخلفات شهری علاوه بر نقض حقوق شهروندی و قوانین شهری، سلامت، آسایش و زیبایی شهر را دچار مشکل کرده و موجب آسیب‌رسانی به شهر و تهدید سلامت اجتماعی شهروندان می‌شود. در شهر تنکابن چهار معضل، اشغال پیاده‌روها، عدم رعایت و توجه به قوانین راهنمایی و رانندگی، عدم رعایت حقوق سواحل با ساخت و سازهای بی‌رویه در حریم آن و همچنین مسائل مرتبط با قوانین و مقررات شهرسازی (ماده صد) در ایجاد نابسامانی فضای شهری تنکابن نمود بیشتری دارد و از سویی دیگر نیز سنجش میزان آگاهی شهروندان در زمینه اطلاع‌رسانی، آموزش، پاسخگویی، مشارکت و ... که از جمله حقوق اولیه آنان می‌باشد از اولویت بالایی در این شهر برخوردار است زیرا بسیاری از مسائل شهری ریشه در عدم آگاهی شهروندان از حقوق شهروندی و قوانین شهری است که پیامد آن اجحاف حقوق توسط شهروندان نسبت به هم یا شهرداری نسبت به آنان و بالعکس امکان ظهور پیدا می‌کند. لذا تحقیق در زمینه ریشه‌یابی مشکلات ذکر شده در این شهر ضروری بنظر می‌رسد. باتوجه به موارد مطرح شده سوالات و فرضیات پژوهش به قرار زیر می‌باشد:

چه عواملی در میزان آگاهی شهروندان از حقوق شهروندی و قوانین شهری نقش دارند؟

عوامل بازدارنده یا مانع آگاهی شهروندان از حقوق شهروندی و قوانین شهری کدامند؟

و فرضیات به ترتیب زیر می‌باشد:

بین میزان آگاهی شهروندان از حقوق شهروندی و قوانین شهری با جنسیت شهروندان ارتباط معناداری وجود دارد.

بین میزان آگاهی شهروندان از حقوق شهروندی و قوانین شهری با سن شهروندان ارتباط معناداری وجود دارد.

میزان تحصیلات شهروندان بر میزان آگاهی آنان از حقوق شهروندی و قوانین شهری تاثیر می‌گذارد.

پیشینه تحقیق

۱- **گزیده‌ای از پژوهش‌های داخلی:** زبیری و همکاران (۱۳۹۲) در پژوهشی با عنوان ارزیابی میزان آگاهی‌های عمومی شهروندان پیرانشهر از حقوق شهروندی و قوانین شهری به بررسی میزان آگاهی شهروندان این شهر پرداختند و به این نتیجه رسیدند که میزان آگاهی جامعه آماری پیرانشهر در سطح پایینی قرار دارد و شاخص مذکور با شغل افراد ارتباط معناداری دارد اما تحصیلات دانشگاهی افراد بر این شاخص تاثیر خاصی نداشته است. لطفی و همکاران (۱۳۸۸) در پژوهشی با عنوان مدیریت شهری و جایگاه آن در ارتقای حقوق شهری و شهروندی و وضعیت آن در قوانین موجود پرداخته و بدین نتیجه رسیده‌اند که مدیریت شهری می‌تواند با آموزش حقوق شهروندی و تشویق شهروندان به پیگیری حقوق خویش، اتخاذ رویکرد شهروندمداری و ایجاد فضای گفتگو میان شهروندان و مدیران شهری و ... برای ارتقای حقوق شهروندان نقش آفرینی کند. فتاحی و مختارپور (۱۳۹۰) در تحقیقی با عنوان توسعه شهری، شهرنشینی و حقوق شهروندی به بررسی توسعه شهری و نقش آن بر وضعیت حقوق شهروندی در بین شهروندان با استفاده از روش‌های اسنادی و میدانی در شهر تهران پرداختند و بدین نتایج دست یافتند که سن افراد، میزان تحصیلات و پایگاه اقتصادی و اجتماعی افراد با میزان آگاهی از حقوق شهروندی رابطه دارند و نیز تفاوت معنی‌داری بین میزان آشنایی و رعایت حقوق شهروندی در بین شهرنشینان مناطق توسعه یافته و کمتر توسعه یافته مشهود است. صفائی‌پور و پیری (۱۳۹۴) در پژوهشی تحت عنوان سنجش میزان آگاهی عمومی ساکنان به حقوق و قوانین شهری: نمونه موردی محله عامری شهر اهواز، با روش توصیفی تحلیلی و با استفاده از نرم‌افزار SPSS یک نمونه ۳۷۰ نفری را در محدوده موردنظر انتخاب و مورد سنجش قرار دادند. نتایج نشان داد که میزان آگاهی از حقوق و قوانین شهری در بین ساکنان محله اندک است و شاخص مذکور با جنسیت و فعالیت شغلی ساکنان ارتباط معناداری داشته و میزان تحصیلات و سن بر این شاخص بی‌تاثیر است.

۲- **گزیده‌ای از پژوهش‌های خارجی:** مدینا و فرناندز (۲۰۱۵) در پژوهشی با عنوان آموزش شهروندی در برنامه تحصیلی اروپا به لزوم آموزش شهروندی در برنامه درسی بعنوان موضوعی خاص، با استفاده از روش‌ها

و فنون یادگیری مختلف تاکید می‌کند و به این نتیجه می‌رسد که اهداف آموزش شهروندی در هر کشور نسبت به کشوری دیگر باتوجه به ملیت، سنت و فرهنگ بطور متفاوتی شکل گرفته و مهمتر از همه بستگی به رویکرد برنامه درسی دارد. استیوس (۲۰۱۵) در مقاله‌ای با عنوان آموزش شهروندی - معلمان جغرافیا درباره این موضوع چه فکری می‌کنند و نحوه مشارکت آنها چگونه است؟ به نقش معلمان جغرافیا در آموزش شهروندی می‌پردازد و اطلاعات تحقیق وی از ۱۸۰ معلم مدارس متوسطه از طریق پرسشنامه پاسخ باز جمع-آوری شد و دیدگاه معلمان در مورد آموزش شهروندی و نحوه قرار دادن برنامه درسی تجزیه تحلیل شد و در پایان نتیجه‌گیری شد که دانش‌آموزان بطورکلی باید آماده شوند که شهروندانی فعال باشند. این احساس داشتن یک سیستم آموزشی اجباری است. آکورتور (۲۰۱۲) در مقاله‌ای با عنوان دموکراسی مشورتی، تحلیل دیدگاه شهروندان در بویوککوناک در قبرس شمالی به بررسی دیدگاه‌ها و ادراکات مردم در مورد مشارکت جامعه در فرایند تصمیم‌گیری پرداخته است. هدف اصلی محقق پی بردن به دیدگاه مردم محلی در مورد دموکراسی مشورتی و تاثیر آن بر بهبود کیفیت زندگی آنهاست. بررسی در جامعه باتوجه به دموکراسی مشورتی نشان داد که هرچند مدت زمان فرایند مشورتی طولانی است اما مزایای آن بر ضررهای آن برتری دارد. هان و همکاران (۲۰۱۸) در پژوهشی تحت عنوان حقوق مدنی بعنوان تعیین کننده سلامت عمومی و سلامت نژادی قومی: مراقبت بهداشتی، آموزش، اشتغال و مسکن در ایالات متحده با یک بررسی مختصر از تاریخ ایالات متحده نشان دادند که فقدان حقوق مدنی برای سیاه‌پوستان، بومی‌ها و سرخ‌پوستان آمریکایی در درازمدت با نابرابری مداوم بهداشتی مرتبط بوده است. تاریخ حقوق مدنی از سال ۱۹۵۰ در چهار حوزه مراقبت بهداشتی، آموزش، اشتغال و مسکن بررسی شد. سه حوزه اول نشان دادند زمانیکه اجرای حقوق مدنی وجود دارد مزایای قابل توجهی حاصل می‌شود اما تبعیض و جدایی نژادی در مسکن ادامه دارد زیرا قوانین حقوق مدنی ضد تبعیض بخوبی اجرا نشده است. حقوق مدنی و اجرای آن می‌تواند یک عرصه قدرتمند برای نگرش به سلامت عموم، تحقیق، سیاست و عمل بوجود بیاورد.

۱۲۲

ادبیات تحقیق (بازشناسی مفاهیم)

۱- **شهروند:** شهروند مرکب از دو کلمه شهر به معنای جامعه انسانی و وند به معنای وابسته به این جامعه و از واژه لاتین سیویتاس Civitas مشتق شده است (بیرانوند و همکاران، ۱۳۹۰: ۳۷). اصطلاح شهروند به کسانی اشاره دارد که حقوق سیاسی و مدنی دارند و در قبال آن تعهدات معینی دارند (Nemtoi & Ignatescu, 2014: 653). از بعد قانونی و سیاسی، شهروندی نشان دهنده مجموعه‌ای از حقوق و آزادی‌هایی است که دولت به شهروندان‌اش داده است، تعادل بین حقوق و مسئولیت‌ها، قراردادی مدنی بین دولت و فرد است (Dumitriu, 2014: 308). شهروند فردی است که در ساختار اجتماعی، سیاسی، فرهنگی و اقتصادی

جامعه حضور دارد و در تصمیم‌سازی، تصمیم‌گیری و شکل‌دهی به آن بصورت مستقیم یا غیرمستقیم در سایه همزیستی، تعامل داوطلبانه و تلاش همگام در نیل به سعادت دنیوی و اخروی موثر است (احمدزاده، ۱۳۸۴: ۹۶).

۲- **حقوق شهروندی:** حقوق شهروندی رابطه دولت و شهروندان را مشخص می‌کند. حقوق شهروندی موردنظر ما همان قواعدی است که مرتبط با دولت می‌باشد. پس حقوق شهروندی در ظرفیت مشارکت مردم اثر دارد. بنابراین آگاهی از آن نیز بر میزان مشارکت اثرگذار است (علوی، ۱۳۷۹: ۴). در واقع حقوق شهروندی آمیخته‌ای است از وظایف و مسئولیت‌های شهروندان در قبال یکدیگر، شهر و دولت یا قوای حاکم و مملکت و همچنین حقوق و امتیازاتی که وظیفه تامین آن حقوق برعهده مدیران شهری (شهرداری)، دولت یا بطور کلی قوای حاکم است. به مجموعه این حقوق و مسئولیت‌ها، حقوق شهروندی اطلاق می‌شود (تقوایی و همکاران، ۱۳۹۴: ۸).

۳- **قوانین شهری:** مجموعه قوانین و مقرراتی است که شهروندان و سکنه یک شهر موظف به رعایت و در صورت لزوم اجرای آن می‌باشند و در کل هماهنگ کننده روابط شهروندان با مسئولین و مدیران امور شهری از جمله شهرداری و شورای شهر می‌باشد. قوانین و مقررات شهری در واقع چهارچوبی مشخص در راستای توسعه پایدار شهری را پیش روی شهروندان جهت رعایت و مسئولین جهت استناد به آن، به نمایش می‌گذارد و انتظار می‌رود که با رعایت مقررات و ضوابط مقرر، در توسعه شهری پایدار از منظر شاخص‌های اقتصادی، ۱۲۳ اجتماعی و زیست محیطی پیشرو باشیم.

۴- **آگاهی و مشارکت:** آگاهی عبارت است از درک صحیح و روشن از هر موضوع و اطلاعات و چهارچوبی از حقایق کسب شده توسط انسان. آگاهی، دانش و معرفتی است که یک انسان نسبت به محیط پیرامون‌اش با واسطه و یا بدون واسطه کسب می‌کند. بی‌اطلاعی و ناآگاهی شهروندان از حقوق نهفته آنها در بطن حقوق و قوانین شهری فرصتی را ایجاد کرده است تا به اشکال مختلف، مدیریت شهری ضمن نادیده گرفتن حقوق شهروندان در پاره‌ای مواقع نیز زیان‌هایی را متوجه مردم کند، بنابراین قوانین شهری به تنهایی ضامن احقاق حقوق شهروندان در مقابل مدیریت شهری نیست، بلکه لازمه احقاق این حقوق آگاهی شهروندان از آن است (زیاری و همکاران، پیشین: ۶۷). مشارکت معادل اصطلاح انگلیسی Participation است. این کلمه از ریشه Part به معنی قسمت، جزء و بخش گرفته شده و از ریشه لاتین Participatia به معنای با خود داشتن، در نفس خود چیزی از غیر داشتن و سهمی در چیزی غیر از خود داشتن اخذ شده است و به معنی سهیم شدن در چیزی یا گرفتن قسمتی از آن است (یزدان‌پناه، ۱۳۸۶: ۱۰۶). برای ایجاد فرایند توسعه پایدار، براساس اصول توسعه اجتماعی، مشارکت عمومی یک نیاز اولیه است (Pimoljinda & Siriprasertchok, 2017: 332).

بطوریکه مقامات مسئول در تصمیم‌گیری به مشارکت عمومی وابسته هستند و شکی نیست که توسعه پایدار بدون مشارکت طرف‌های ذینفع حاصل نمی‌شود. شهروندان عوامل اصلی هستند که از حقایق و مشکلاتی که آنها را بیش از دیگران احاطه کرده است آگاهند با اینحال، شکاف بین مسئولان و شهروندان و نیز عدم وجود یک سیاست تحریک و تشویق موثرتر، منجر به کاهش کارایی روند ادغام شهروندان در تصمیم‌گیری شده است (Fares et al, 2017: 2). آنچه امروزه توسعه شهری را تضمین می‌کند، مشارکت تمامی شهروندان در فعالیت‌های شهری است. بنای مشارکت در روند مدنیت جامعه، مبتنی بر موضوعیت حق و مسئولیت است. مشارکت مبنایی است برای تبدیل فرد به شهروند (شارع‌پور و همکاران، ۱۳۹۵: ۳). از مباحث بالا براحتی استنباط می‌شود که لازمه هر اقدام و یا مشارکتی، آگاهی و دانش نسبت به آن موضوع یا مبحث می‌باشد، چرا که تا آگاهی از حق و حقوق شهروندی و یا امور و قوانین شهری در میان نباشد، مشارکت و همیاری نیز طبیعتاً یا امکان بروز پیدا نمی‌کند و یا در صورت اقدام نیز بعلت عدم آگاهی، مشکلات را پیچیده‌تر خواهد ساخت.

روش تحقیق

روش پژوهش حاضر بصورت تحلیلی پیمایشی است و از نوع تحقیقات کاربردی بشمار می‌رود. برای کسب اطلاعات از روش کتابخانه‌ای یا اسنادی و نیز از روش میدانی با توزیع پرسشنامه بصورت تصادفی ما بین ۱۲۴ شهروندان شهر تنکابن و انجام مصاحبه با آنان اطلاعات موردنظر گردآوری شد. شهر تنکابن در سال ۹۵، ۵۵۴۳۴ نفر شهروند داشته که از این تعداد ۹۲۸۶ نفر از آنان زیر ۱۵ سال سن داشته‌اند که در تعیین جامعه آماری لحاظ نشده‌اند. جامعه آماری، شهروندان بالای ۱۵ سال این شهر انتخاب شد که طبق سرشماری سال ۹۵ جمعیتی معادل ۴۶۱۴۸ نفر را شامل می‌شده است، برای تعیین حجم نمونه از فرمول کوکران استفاده شد و با اطمینان ۹۵ درصد و احتمال خطای ۵ درصد حجم نمونه برای این شهر ۳۸۱ شهروند بدست آمد. پرسشنامه‌ها از نوع پاسخ بسته و در قالب طیف لیکرت پنج گزینه‌ای تهیه و توزیع شد. برای اطمینان از پایایی پرسشنامه برای تمامی مولفه‌های آن مقدار آلفای کرونباخ مجزا از هم پس از توزیع مقدماتی ۳۰ عدد پرسشنامه، مورد سنجش قرار گرفت. برای ارزیابی میزان آگاهی شهروندان شهر تنکابن از حقوق شهروندی و قوانین شهری مولفه‌های قوانین شهری (۴ گویه) با ضریب آلفای ۸۷۴ درصد، مولفه‌های اطلاع‌رسانی (۳ گویه) با ضریب آلفای ۷۰۵ درصد، مولفه‌های آموزش (۲ گویه) با ضریب آلفای ۷۹۴ درصد، مولفه‌های پاسخگویی (۲ گویه) با ضریب آلفای ۸۴۱ درصد، مولفه‌های خدمات (۳ گویه) با ضریب آلفای ۸۳۵ درصد و مولفه‌های مشارکت با (۵ گویه) با ضریب آلفای کرونباخ ۷۳۶ درصد تهیه، ارائه و سنجش شدند. پایایی تمامی سوالات پرسشنامه نیز از طریق ضریب آلفای کرونباخ در نرم‌افزار SPSS رقم ۸۵۳ درصد بدست آمد و برای افزایش

روایی پرسشنامه نظر چند تن از خبرگان و اساتید دانشگاهی پرسیده شد و پرسشنامه مورد تایید قرار گرفت. پس از جمع‌آوری اطلاعات، داده‌ها وارد نرم‌افزار spss شد. ابتدا میزان آگاهی عمومی شهروندان از مولفه‌های حقوق شهروندی مرتبط با شهرنشینی و گزیده‌ای از قوانین شهری با استفاده از روش‌های آمار توصیفی (جداول توزیع فراوانی) سنجیده شد و سپس میزان ارتباط و تاثیر متغیرهای تحقیق از طریق روش‌های ناپارامتریک و با استفاده از آماره‌های استنباطی (آزمون کای اسکوئر، تای سی کندال و دی سامرز) بررسی و ارزیابی شدند.

محدوده مطالعاتی

تنکابن مرکز شهرستان تنکابن، در شمال کشور واقع می‌باشد. این شهرستان شامل شهرهای تنکابن، خرم‌آباد، نشتارود و شیروود می‌باشد که از شمال به دریای کاسپین، از غرب به شهرستان رامسر، از شرق به شهرستان تازه تاسیس عباس‌آباد و از جنوب نیز به رشته کوه‌های البرز و قزوین محدود می‌باشد. این شهرستان در عرض شمالی ۳۶ درجه و ۵۳ دقیقه تا ۳۶ درجه و ۱۷ دقیقه گسترده شده است، طول شرقی آن بین ۵۱ درجه و ۸ دقیقه تا ۵۰ درجه و ۳۱ دقیقه می‌باشد (سالنامه آماری مازندران، ۱۳۹۳). جمعیت شهرنشین این شهرستان ۸۴۷۴۷ نفر در سال ۱۳۹۵ طبق سرشماری رسمی سازمان آمار بوده که در چهار حوزه شهری تنکابن، خرم‌آباد، نشتارود و شیروود سکونت داشته‌اند. محدوده مطالعاتی این پژوهش شهر تنکابن مرکزی است که دارای جمعیت ۵۵۴۳۴ نفری می‌باشد و مجموع جمعیت بالای ۱۵ سال آن بالغ بر ۴۶۱۴۸ نفر بوده که مبنا ۱۲۵ و بعنوان جامعه آماری این مطالعه مورد بررسی قرار گرفته‌اند.

یافته‌های پژوهش

۱- خصوصیات کلی پاسخ‌دهندگان: براساس اطلاعات استخراج شده از پرسشنامه‌ها، پاسخ‌دهندگان ۶۲ درصد مرد و ۳۸ درصد زن می‌باشند، ۳۳ درصد از آنان مجرد و ۶۷ درصد نیز متاهل بوده‌اند. از لحاظ وضعیت تحصیلی ۲۹ درصد افراد دارای مدرک تحصیلی لیسانس، ۲۸ درصد دیپلم، ۱۹ درصد فوق لیسانس و بالاتر، ۱۴ درصد فوق دیپلم و کمترین درصد نیز مربوط به دارندگان مدرک زیر دیپلم با ۱۰ درصد است. بیشترین تراکم سنی در رده سنی ۳۹ - ۳۰ سال دیده می‌شود بطوریکه ۳۵ درصد افراد نمونه در این گروه قرار گرفته‌اند، سپس ۲۴ درصد در گروه سنی بالای ۵۰ سال، ۲۲ درصد در گروه سنی ۴۹ - ۴۰ سال، ۱۵ درصد در گروه سنی ۲۹ - ۲۰ سال و ۴ درصد نیز در گروه سنی زیر ۲۰ سال بوده‌اند. از حیث وضعیت شغلی، بیشترین فراوانی مربوط به دارندگان مشاغل آزاد با ۳۲ درصد و کمترین فراوانی نیز مربوط به دانشجویان با ۶ درصد بوده است. قابل توجه است که بیکاران ۲۲ درصد، مشاغل دولتی ۲۲ درصد و مشاغل غیردولتی نیز ۱۸

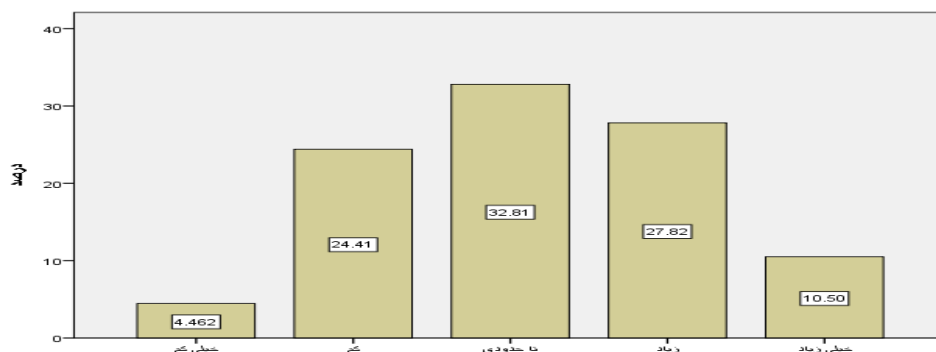
درصد از مجموع درصدهای مرتبط با وضعیت شغلی را بخود اختصاص داده‌اند. از لحاظ میزان درآمد نیز بیشترین مقدار با ۳۳ درصد مربوط به درآمدهای زیر ۱ میلیون تومان و کمترین فراوانی نیز مربوط به درآمدهای بالای ۴ میلیون تومان با فراوانی نسبی ۸ درصد می‌باشد.

۲- میزان آگاهی عمومی از قوانین اداری (عدم اشغال پیاده‌روها): طبق تبصره (۱) ماده ۵۵ قانون شهرداری: سد معابر عمومی و اشغال پیاده‌روها و استفاده غیرمجاز آنها و میدان‌ها و پارک‌ها و باغ‌های عمومی برای کسب و یا سکنی و یا هر عنوان دیگری ممنوع است و شهرداری مکلف است از آن جلوگیری و در رفع موانع موجود و آزاد نمودن معابر و اماکن مذکور بوسیله مامورین خود رأساً اقدام کند (Isfahan.ir).

باتوجه به داده‌های مستخرج شده از پرسشنامه مشخص گردید که ۳۲/۸ درصد از پاسخ‌دهندگان تا حدودی از قوانین اداری مرتبط با عدم اشغال پیاده‌روها آگاهی دارند و ۲۷/۸ درصد نیز آگاهی زیادی در این مورد دارند. شهر تنکابن در سال‌های اخیر شاهد روند روبه رشد کاسبان خیابانی (دست فروشان) می‌باشد، که به نظر می‌رسد عدم توجه کافی به این معضل و نبود یا مکان‌گزینی نادرست توسط شهرداری برای تجمع آنان در مکانی مشخص، مسئله اشغال پیاده‌روها و اجحاف حقوق شهروندان خصوصاً در اسفند ماه و روزهای پایانی سال و شهریور ماه یعنی روزهای منتهی به بازگشایی مدارس وضعیت وخیم‌تری بخود می‌گیرد، همانطور که نمودار زیر نشان می‌دهد ۲۴/۴ درصد از شهروندان اطلاع یا آگاهی کمی نسبت به اجحاف حقوق خویش دارند. در مصاحبه با تعدادی از شهروندان و بازاریان، عنوان نموده‌اند که از آگاهی کافی در مورد قوانین مرتبط با سد معبر برخوردارند لذا موافق برخورد خشن و نابه‌نجار مامورین شهرداری با دست‌فروشان نمی‌باشند و روند روبه رشد آنان را در ناکارآمدی مسئولین شهری جهت انتخاب مکانی برای آنان که شهروندان نیز قابلیت دسترسی بدان جا داشته باشند می‌دانند، بطوریکه بدلیل عدم مطالعه در مکان‌گزینی مناسب برای دست‌فروشان، پس از مدت کوتاهی آنان به محل قبلی خویش باز می‌گردند و نیز بعلت ارائه کالا با قیمتی نازل‌تر از مغازه‌داران، مردم نیز با خرید از آنان حمایت می‌کنند.

۱۲۶

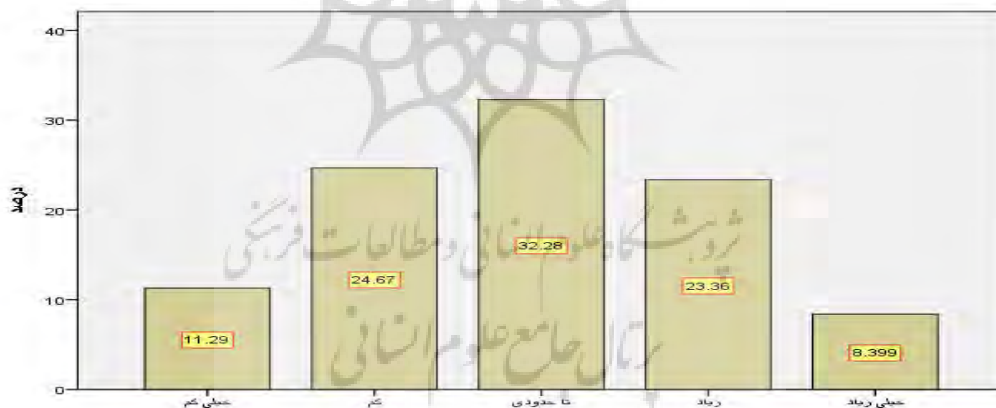
شکل ۲) میزان آگاهی عمومی شهروندان از قوانین اداری (عدم اشغال پیاده‌روها)

۳- میزان آگاهی عمومی از قوانین مربوط به منابع ملی از جمله حقوق سواحل و جنگل‌ها: قانون اراضی مستحدث و ساحلی (مصوب ۱۳۵۴)، بند د ماده (۲) این قانون می‌گوید: عرض حریم دریای خزر ۶۰ متر از آخرین نقطه پیشرفتگی آب در سال ۱۳۴۲ می‌باشد و طبق تبصره (۱) ماده (۳) این قانون تنها افرادی که تا مهر ماه ۱۳۴۲ ملک به نام آنها در دفتر املاک به ثبت رسیده و حکم قطعی بنام اشخاص تا تاریخ مذکور صادر شده از مقررات ماده (۳) که کلیه اراضی مستحدث (زمین‌هایی که در اثر پایین رفتن آب دریا ظاهر می‌شوند) کشور را متعلق به دولت می‌داند مستثنی می‌باشند (سلطانی و جعفری، ۱۳۹۰: ۲۳-۱۴).

براساس اطلاعات بدست آمده و گویا شده در نمودار زیر ۳۲/۳ درصد از پاسخ‌دهندگان تا حدودی از قوانین فوق اطلاع داشته و ۲۴/۷ درصد اطلاع کم و ۱۱/۳ درصد نیز آگاهی خیلی کمی در این موضوع داشته‌اند که باتوجه به اینکه شهر تنکابن شهری ساحلی در شمال کشور و در حاشیه بزرگترین دریاچه جهان یعنی خزر می‌باشد، کمبود آگاهی و دانش در این زمینه می‌تواند اثرات مخرب و جبران‌ناپذیر زیست محیطی، اقتصادی و اجتماعی با ساخت و سازهای بی‌رویه و بهره‌برداری‌های غیرقانونی از سواحل با برداشت شن و ماسه و ... داشته باشد.

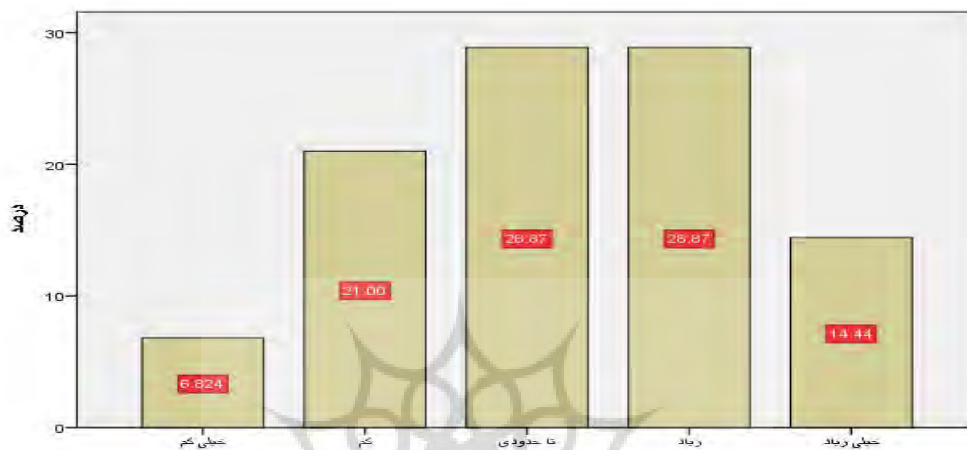
شکل ۳) میزان آگاهی عمومی شهروندان از قوانین مربوط به منابع ملی از جمله حقوق سواحل و جنگل‌ها

۴- میزان آگاهی عمومی از قوانین مربوط به راهنمایی و رانندگی: با استناد به اطلاعات بدست آمده از پرسشنامه مشخص گردید که شهروندان آگاهی بیشتری از قوانین راهنمایی و رانندگی نسبت به دیگر قوانین مذکور دارند بطویکه ۲۸/۹ درصد از پاسخ‌دهندگان آگاهی زیاد، ۱۴/۴ درصد آگاهی خیلی زیاد و ۲۸/۹ درصد نیز تا حدودی از قوانین راهنمایی و رانندگی اطلاع داشته‌اند که می‌توان یکی از علل آن را پوشش گسترده رسانه‌های تصویری و نیز حضور پررنگ مامورین راهنمایی و رانندگی و اعمال قانون بر متخلفین و

... دانست. لذا از دلایل بروز اعمال خلاف قانون مانند پارک دوبل، پارک در معابر پارک ممنوع و ... را می‌توان در کمبود پارکینگ شهری، استفاده روزافزون از وسایل نقلیه شخصی، کم‌توجهی به استفاده از وسایل نقلیه عمومی و ناکافی بودن عرض خیابان‌ها با انبوه خودروها و ... دانست.

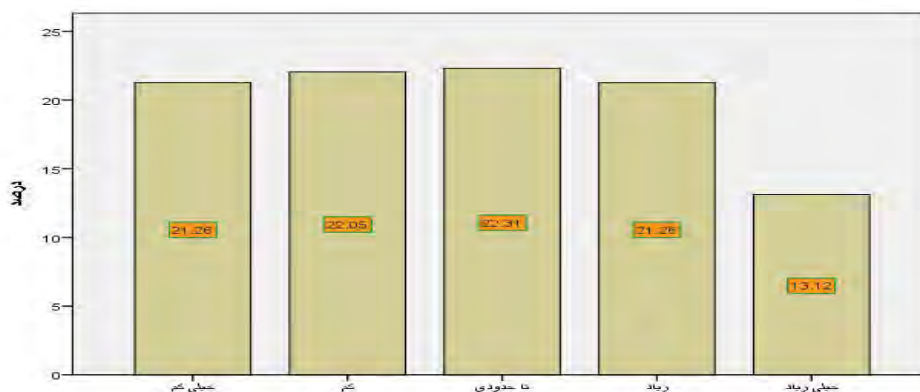
شکل ۴) میزان آگاهی عمومی شهروندان از قوانین مربوط به راهنمایی و رانندگی

۵- میزان آگاهی عمومی از قوانین شهرسازی (ماده صد): ماده ۱۰۰؛ مالکین اراضی و املاک واقع در محدوده شهر یا حریم آن باید قبل از هر اقدام عمرانی یا تفکیک اراضی و شروع ساختمان از شهرداری پروانه اخذ نمایند. نمودار زیر که از اطلاعات بدست آمده از پاسخ‌دهندگان ترسیم شده نشان می‌دهد که آگاهی شهروندان از قوانین شهرسازی و خصوصاً ماده ۱۰۰ از طیف خیلی کم تا به بالا با یک حالت متساوی گسترده شده است، بطوریکه ۲۲ درصد از آگاهی کم، ۲۱/۳ درصد از آگاهی زیاد و ۲۲/۳ درصد نیز تا حدودی آگاهی داشته‌اند، همچنین ۲۱/۳ درصد آگاهی خیلی کم و ۱۳/۱ درصد نیز آگاهی خیلی زیاد داشته‌اند.

۱۲۸

شکل ۵) میزان آگاهی عمومی شهروندان از قوانین شهرسازی (ماده صد)

آزمون فرضیات

۱- فرضیه اول: بین میزان آگاهی شهروندان از حقوق شهروندی و قوانین شهری با جنسیت شهروندان ارتباط معناداری وجود دارد. نتایج آزمون کیدو و وی کرامر برای فرضیه فوق نشان می‌دهد که بین جنسیت شهروندان با میزان آگاهی آنان از قوانین شهری و حقوق شهروندی ارتباط معناداری وجود ندارد، یعنی صرف زن بودن یا مرد بودن و افزایش میزان آگاهی آنان همبستگی وجود ندارد و همانطور که ملاحظه می‌شود $(Cramer\ s\ v = 0/452, Sig = 0/085)$ فرضیه فوق برخلاف انتظار تایید نمی‌گردد. به عبارتی دقیق‌تر نتایج جدول زیر قابلیت تعمیم به جامعه آماری را ندارد.

جدول (۱) تعیین سطح معناداری، شدت و جهت همبستگی بین جنسیت شهروندان با آگاهی آنان از قوانین شهری و حقوق شهروندی

Symmetric Measures			
		Value	Approx. Sig.
Nominal by Nominal	Phi	.452	.085
	Cramer's V	.452	.085
N of Valid Cases		381	
a. Not assuming the null hypothesis.			
b. Using the asymptotic standard error assuming the null hypothesis.			

۱۲۹

۲- فرضیه دوم: بین میزان آگاهی شهروندان از حقوق شهروندی و قوانین شهری با سن شهروندان ارتباط وجود دارد. نتایج آزمون تای سی کندال در ارتباط با فرضیه بالا نشان می‌دهد که با بیش از ۹۵ درصد اطمینان و احتمال خطای ۲ درصد، می‌توان ادعا نمود که بین سن شهروندان با میزان آگاهی آنان از قوانین شهری و حقوق شهروندی همبستگی ضعیف اما مثبت و معناداری وجود دارد $(Kendall\ s\ tau - c = 0/137, Sig = 0/002)$

جدول (۲) تعیین سطح معناداری، شدت و جهت همبستگی بین سن شهروندان با آگاهی آنان از قوانین شهری و حقوق شهروندی

Symmetric Measures					
		Value	Asymp. Std. Error ^a	Approx. T ^b	Approx. Sig.
Ordinal by Ordinal	Kendall's tau-c	.137	.044	3.100	.002
N of Valid Cases		381			

a. Not assuming the null hypothesis.
b. Using the asymptotic standard error assuming the null hypothesis.

۳- فرضیه سوم: میزان تحصیلات شهروندان بر میزان آگاهی آنان از حقوق شهروندی و قوانین شهری تاثیر می‌گذارد. نتایج آزمون d سامرز در ارتباط با فرضیه فوق نشان می‌دهد که می‌توان با بیش از ۹۹ درصد اطمینان ادعا نمود میزان تحصیلات تاثیر مثبت و معناداری بر میزان آگاهی شهروندان می‌گذارد (Somers s) $d = 0/43$, $Sig = 0/000$ بدین معنا که هرچه سطح تحصیلات شهروندان بیشتر باشد، میزان آگاهی آنان نیز افزایش می‌یابد و نیز هرچه سطح تحصیلات شهروندان کمتر باشد میزان آگاهی آنان از قوانین نیز کمتر است.

جدول ۳: تعیین سطح معناداری، شدت و جهت تاثیر سطح تحصیلات بر آگاهی شهروندان از قوانین شهری و حقوق شهروندی

Directional Measures						
			Value	Asymp. Std. Error ^a	Approx. T ^b	Approx. Sig.
Ordinal by Ordinal	Somers' d	Symmetric	.383	.033	11.600	.000
		آگاهی شهروندان Dependent	.434	.037	11.600	.000
		سطح تحصیلات Dependent	.343	.029	11.600	.000
a. Not assuming the null hypothesis.						
b. Using the asymptotic standard error assuming the null hypothesis.						

۱۳۰

نتیجه‌گیری و پیشنهادات

قوانین شهری و نیز حقوق شهروندی زمانی بعنوان حق بلافصل جامعه انسانی و سازمان‌های مرتبط با امور شهری قرار گرفت که در واقع شهر و شهرنشینی این حق را برای منافع ساکنان شهری در مواجهه با نهادهای اداری و بالعکس قائل گردید. زمانیکه شهر را بعنوان کانونی از اجتماعات انسانی، مکانی جهت داد و ستد، ... بپذیریم، برای مدیریت و اداره پایدار این محیط نیاز به طرح و برنامه، الزاماتی قانونی و اجرایی بنام حقوق شهروندی و قوانین شهری ضرورتی اساسی است. ارتقاء و افزایش دانش و آگاهی شهرنشینان از قوانین شهری و حقوق شهروندی در شهرها نه تنها از اجحاف حقوق آنان جلوگیری می‌کند، بلکه بستری را فراهم می‌سازد تا ارتباطی کارآمد و بهینه مابین مسئولین شهری با شهروندان فراهم شود که پیامد آن همکاری بیشتر و دلسوزانه‌تر شهروندان در اداره شهر با متولیان امور و نیز بالعکس حاصل می‌آید. در جهت مقابله با عدم آگاهی شهروندان از حقوق و قوانین شهری، هر شهری را از توسعه‌ای پایدار باز می‌دارد. نتایج پژوهش

نشان داد که بین میزان آگاهی شهروندان از قوانین شهری و حقوق شهروندی با سن آنان ارتباط معناداری وجود دارد که بیان کننده این واقعیت است که هر چه سن شهروندان بالاتر رود بر اثر تجربه و یا افزایش سطح دانش و تحصیلات آنان میزان آگاهی آنان نیز افزایش می‌یابد. چرا که اثبات فرضیه سوم نیز مشخص کرد که سطح تحصیلات شهروندان این شهر بر میزان آگاهی آنان از حقوق و قوانین مطروحه تاثیر مثبتی دارد و در این میان سهم دانشگاه‌ها و مراکز آموزش عالی پررنگ می‌باشد و همچنین ارتباطی نیز در این شهر بین جنسیت با میزان آگاهی وجود ندارد و زنان و بانوان این شهر باتوجه به فعالیت‌های بیرون از خانه، تحصیلات دانشگاهی و تجربه کاری از آگاهی لازم همپای مردان برخوردارند.

باتوجه به اطلاعات بدست آمده و ارزیابی فرضیات، پیشنهادات زیر ارائه شده است:

- شهرداری از طریق نشریات محلی، بروشورها، بیلبوردها و ... در زمینه اطلاع‌رسانی به شهروندان در باب مدیریت شهری، اداره شهر، نظرخواهی و ... فعال‌تر عمل نماید؛
- قبل از هر اقدام عمرانی (طرح‌ها و پروژه‌های شهری) با شهروندان و اصناف مختلف شهر و خصوصاً گروه یا اقشاری که ممکنه در کوتاه مدت دچار خسران یا ضرر شوند، با برگزاری جلساتی توجیه نماید؛
- لحاظ نمودن واحد درسی حقوق شهروندی و قوانین شهری باتوجه به رشد روزافزون جوامع شهرنشین بویژه در کشورهای در حال توسعه و خصوصاً شهرهای شمالی کشورمان که شرایط زیست محیطی و حساس خود را دارد، برای دانشگاهیان و یا حداقل برای کلیه دانشجویان علوم انسانی یا اجتماعی ضروری بنظر می‌رسد؛ ۱۳۱
- حضور پررنگ‌تر و موثرتر رسانه‌های جمعی اعم از روزنامه‌ها، مجلات، نشریات، رادیو و تلویزیون؛
- رسیدگی به درخواست‌های شهروندان در اسرع وقت و ایجاد رابطه‌ای دوستانه و دوسویه جهت ارتقاء همکاری متقابل، نه صرفاً مدیریت با نگاهی از بالا به پایین؛
- شهرداری در زمینه تصمیم‌گیری‌ها، تهیه طرح‌ها، اجرای پروژه‌ها، نحوه اداره شهر، تدوین بودجه و ... حق مشارکت شهروندان در اظهارنظر، انتقاد و ... را محترم و محفوظ نگاه دارد؛
- انتشار هر ساله عملکرد شهرداری جهت آگاه‌سازی شهروندان از اقدامات صورت گرفته؛
- برگزاری جلسات آموزشی جهت ارتقاء آگاهی عموم از حقوق شهروندی و قوانین شهری توسط شهرداری با همکاری دانشگاه‌ها؛
- پیاده‌سازی سیاست‌های تشویقی برای ترغیب شهروندان به مشارکت و همیاری در امورات شهری از طریق معرفی شهروندان نمونه.

فهرست منابع

فارسی:

- ۱- بیرانوند، رضا و همکاران (۱۳۹۰)، «نقش و تکالیف پلیس راهنمایی و رانندگی در رعایت حقوق شهروندی رانندگان»، فصلنامه مطالعات مدیریت ترافیک، ش ۲۱.
- ۲- تقوایی، علی اکبر و همکاران (۱۳۹۴)، «ارزیابی عوامل موثر بر حقوق عابران پیاده با توجه به اصول حقوق شهروندی در اسلام»، فصلنامه علمی پژوهشی نقش جهان، ش ۳.
- ۳- زیاری، کرامت‌اله و همکاران (۱۳۹۲)، «ارزیابی میزان آگاهی‌های عمومی شهروندان پیرانشهر از حقوق شهروندی و قوانین شهری»، پژوهش‌های جغرافیای برنامه‌ریزی شهری، دوره ۱، ش ۱.
- ۴- سالنامه آماری استان مازندران (۱۳۹۳)، سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی استان مازندران.
- ۵- سلطانی، شکور و جعفری، غزال (۱۳۹۰)، رودخانه‌ها و سواحل در آئینه قانون، تهران: چاپ البرز فردانش.
- ۶- شارع‌پور، محمود و همکاران (۱۳۹۵)، «بررسی میزان آگاهی از حقوق و مسئولیت‌های شهروندی نسبت به امور شهری و عوامل اجتماعی مرتبط آن»، مطالعات جامعه‌شناختی شهری، س ۶، ش ۱۸.
- ۷- صفائی‌پور، مسعود و پیری، فاطمه (۱۳۹۴)، «سنجش میزان آگاهی عمومی ساکنان به حقوق و قوانین شهری»، مجله جغرافیا و توسعه، ش ۴۱، س ۱۳.
- ۸- علوی، علیرضا (۱۳۷۹)، بررسی الگوی مشارکت شهروندان در اداره امور شهرها (تجارب جهانی و ایران)، تهران: سازمان شهرداری‌های کشور. ۱۳۲
- ۹- فتحی، سروش و مختارپور، مهدی (۱۳۹۰)، «توسعه شهری، شهرنشینی و حقوق شهروندی»، مجله مطالعات توسعه اجتماعی ایران، س ۳، ش ۴.
- ۱۰- لطفی، حیدر و همکاران (۱۳۸۸)، «مدیریت شهری و جایگاه آن در ارتقاء حقوق شهروندان»، فصلنامه علمی پژوهشی جغرافیای انسانی، س ۲، ش ۱.

لاتین:

- 1- Akortor, Emefa (2012). Deliberative Democracy: An Analysis of Citizens' Perspective in Buyukkonuk – North Cyprus. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*.
- 2- Brown, Kristiansen, Alison & Annali (2009). *Urban Policies and the Right to the City: Rights, responsibilities and citizenship*. Management of Social Transformations, UN HABITAT.
- 3- Dumitru, Dumitru, Constanta & Gabriela (2014). Achieving Citizenship Education. A Theoretical and Experimental Approach. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*.
- 4- Esteves, Maria (2015). Citizenship Education – What Geography Teachers Think On The Subject And How They Are Involved. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*.

- 5- Fares, Taha, El Sayed, Fekry, Dina & zayed (2017). Achieving public participation in inaccessible areas using virtual reality a case study of Beit Hanoun – Gaza – Palestine. *Alexandria Engineering Journal*.
- 6- Hahn, Truman & Williams (2018). *Civil rights as determinants of public health and racial and ethnic health equity: Health care, education, employment, and housing in the United States*. SSM - Population Health.
- 7- Medina, Fernandez, Elisa Navarro & Nicolas de Alba (2015). Citizenship Education in the European Curricula. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*.
- 8- Morgado, Leonel and others (2015). Cities in citizens' hands, *Procedia Computer Science*.
- 9- Nemtoi, Ignatescu, Gabriela & Camelia (2014). National Citizenship as Representative of European Citizenship. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*.
- 10- Pimoljinda, Siriprasertchok, Thanawat & Ritthikorn (2017). Failure of public participation for sustainable development: A case study of a NGO's development projects in Chonburi province. *Kasetsart Journal of Social Sciences*.
- 11- [www. Isfahan.ir](http://www.Isfahan.ir).

